

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра фінансових технологій і підприємництва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**«УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ФІНАНСОВОГО
АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ»**

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студентки Басанець Ірини Василівни

групи Ф.м-01/2н

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр.

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело

_____

(підпис)

І.В. Басанець

(ініціали та прізвище студента)

Керівник к.е.н, доцент

(посада, науковий ступінь)

_____

(підпис)

Л.С. Захаркіна

(ініціали, прізвище)

Суми 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., проф.

Л.Л. Гриценко

(підпис)

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи магістра

Студентка групи Ф.м-01/2н інституту (центру) ННІ БЕіМ
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Басанець Ірина Василівна

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Тема роботи: Удосконалення методичних підходів до фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Затверджено наказом по СумДУ № _____ від «__» _____ 20__ р.

Термін здачі студентом завершеної роботи «__» _____ 20__ р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали статистичної звітності, інструкції та положення, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання, організацій та установ тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення):

Розглянути основні аспекти проведення аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємства, виявити особливості його здійснення. Здійснити пошук напрямів удосконалення методології аудиту та фінансового аналізу ЗЕД підприємства на основі зарубіжного досвіду. Дослідити питання транспарентності фінансової звітності в процедурах фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Проаналізувати та оцінити фінансову складову ЗЕД підприємства.

Дата видачі завдання: «__» _____ 20__ р.

Керівник кваліфікаційної роботи: _____

(підпис)

Л.С. Захаркіна

(ініціали, прізвище)

Завдання прийнято до виконання «__» _____ 20__ р.

(підпис)

І.В. Басанець

(ініціали, прізвище студента)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи магістра
на тему

Удосконалення методичних підходів до фінансового аналізу та аудиту
зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Басанець Ірини Василівни

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Збільшення обсягів експортно-імпортних операцій та зростання ділової активності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності спричинює виникнення ризиків та підвищений рівень нелегальних операцій, що негативно впливає на економіку України. Відповідно до даних умов виникає потреба у більшому контролі за міжнародною діяльністю. Даний контроль можна здійснювати як на рівні держави, так і на рівні суб'єкта господарювання за допомогою проведення аудиту та постійного фінансового аналізу.

Мета кваліфікаційної роботи магістра – аналіз теоретико-методичних підходів і розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації та проведення фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Об'єкт дослідження – процеси організації та проведення фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Предмет дослідження – фінансово-економічні відносини, які виникають в процесі зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Основний результат роботи. Досліджено загальні аспекти розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні, розглянуто теоретичну сутність та виявлено особливості фінансового аналізу та аудиту експортно-імпортних операцій. Проаналізовано сучасні підходи до організації й проведення фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств, враховано роль транспарентності фінансової звітності в процедурах фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств та запропоновані шляхи удосконалення моделі транспарентності фінансової

звітності для забезпечення фінансової стійкості зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Здійснено фінансовий аналіз та аудит зовнішньоекономічної діяльності ПАТ «Харківська Бісквітна Фабрика» з врахуванням чинника прозорості фінансової звітності.

Ключові слова: аудит, ділова і ринкова активність, зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, ліквідність балансу, платоспроможність, рентабельність, прозорість фінансової звітності, фінансовий аналіз, фінансовий стан.

Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 48 сторінок, основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 35 сторінках, список використаних джерел обсягом 48 найменувань викладено на 6 сторінках. Робота містить 6 таблиць, 11 рисунків.

Рік захисту роботи – 2021 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	6
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	9
1.1 Загальна характеристика зовнішньоекономічної діяльності в Україні. 9	
1.2 Теоретична сутність фінансового аналізу та аудиту експортно- імпортних операцій.....	15
2. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ Й ПРОВЕДЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	22
2.1 Аналіз сучасних підходів до організації й проведення фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств	22
2.2 Врахування транспарентності фінансової звітності в процедурах фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств	25
2.3 Шляхи удосконалення моделі транспарентності фінансової звітності для забезпечення фінансової стійкості	29
3. ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ТА АУДИТ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «ХАРКІВСЬКА БІСКВІТНА ФАБРИКА»	32
3.1 Аналіз та оцінювання фінансових параметрів зовнішньоекономічної діяльності ПАТ «Харківська Бісквітна Фабрика».....	32
3.2 Аналіз транспарентності фінансової звітності ПАТ «Харківська Бісквітна Фабрика».....	37
3.3 Проведення аудиту зовнішньоекономічної діяльності ПАТ «Харківська Бісквітна Фабрика».....	39
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	44

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційної роботи магістра. Збільшення обсягів експортно-імпортних операцій та зростання ділової активності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності спричинює виникнення ризиків та підвищений рівень нелегальних операцій, що негативно впливає на економіку України. Відповідно до даних умов виникає потреба у більшому контролі за міжнародною діяльністю. Даний контроль можна здійснювати як на рівні держави, так і на рівні суб'єкта господарювання за допомогою проведення аудиту та постійного фінансового аналізу.

Комплексна система аудиту та аналізу зовнішньоекономічних операцій повинна вирішувати проблему бази оподаткування експортно-імпортних операцій. Неправильність визначення бази оподаткування призводить до заниження податкових сум, що призводить до зниження фінансової безпеки країни. Негативні наслідки для суб'єктів ЗЕД через непідтверджені податкові операції спричиненні у вигляді штрафів та викривлення фінансових показників призводять до заниження фінансової довіри до підприємства з боку іноземних користувачів інформації, а також інвесторів та покупців. Тому питання проведення аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності є актуальним для підвищення економічної безпеки держави та відповідного суб'єкта господарювання.

Мета кваліфікаційної роботи магістра – аналіз теоретико-методичних підходів і розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації та проведення фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Завдання дослідження, які поставлені та вирішені для досягнення мети роботи:

- дослідити теоретичну сутність та виявити особливості фінансового аналізу та аудиту експортно-імпортних операцій;

- проаналізувати основні теоретико-методичні підходи до організації й проведення фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств;
- дослідити питання прозорості фінансової звітності в процедурах фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств;
- розробити практичні рекомендації щодо удосконалення організації та проведення фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств та здійснити практичну апробацію запропонованих рекомендацій.

Об'єкт дослідження – процеси організації та проведення фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Предмет дослідження – фінансово-економічні відносини, які виникають в процесі зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Методи дослідження, які використовувалися в процесі дослідження та обробки матеріалів: абстрактно-логічний, порівняльний, коефіцієнтний фінансовий аналіз.

Структура роботи. Основна частина кваліфікаційної роботи магістра складається з трьох розділів. У *першому розділі* досліджено загальні аспекти розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні, розглянуто теоретичну сутність та виявлено особливості фінансового аналізу та аудиту експортно-імпортних операцій. У *другому розділі* проаналізовано сучасні підходи до організації й проведення фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств, враховано роль прозорості фінансової звітності в процедурах фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств та запропоновані шляхи удосконалення моделі прозорості фінансової звітності для забезпечення фінансової стійкості зовнішньоекономічної діяльності підприємств. У *третьому розділі* здійснено фінансовий аналіз та аудит зовнішньоекономічної діяльності ПАТ

«Харківська Бісквітна Фабрика» з врахуванням чинника прозорості фінансової звітності.

Фактологічну основу роботи складають матеріали періодичних видань, статистичні дані, матеріали фінансової звітності підприємства (форми фінансової звітності №1 „Баланс” та №2 “Звіт про фінансові результати”).

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Загальна характеристика зовнішньоекономічної діяльності в Україні

Значний вплив на розвиток економіки України має зовнішньоекономічна діяльність, оскільки дає можливість розширити економічні ринки та зацікавити й залучити додатковий капітал іноземних інвесторів. Завдяки виходу українських підприємств на міжнародний рівень покращуються показники економічно-фінансового стану країни та окремих суб'єктів господарювання. Нажаль, в Україні недосконала система оподаткування зовнішньоекономічної діяльності. Проблема виникає в механізмах оподаткування та при формуванні фінансових звітів міжнародних стандартів через значні відхилення фінансового та податкового законодавства України. Дані проблеми призводять до здійснення нелегальних маніпуляцій щодо отримання вигоди та обходу національного законодавства.

З кожним роком Україна намагається вийти на міжнародний рівень у сфері торгівлі. Для досягнення поставлених цілей підприємствам потрібно своєчасно надавати правдиву інформацію щодо господарської діяльності. Оскільки зовнішня діяльність стрімко розвивається значний попит мають аудиторські фірми, які перевіряють наявність правдивої інформації та складають незалежний висновок. Саме незалежний контроль позитивно впливає на імідж компанії та на розвиток на міжнародному рівні. Загальна динаміка здійснення експортно-імпортних операцій зображена на рисунку 1.1.

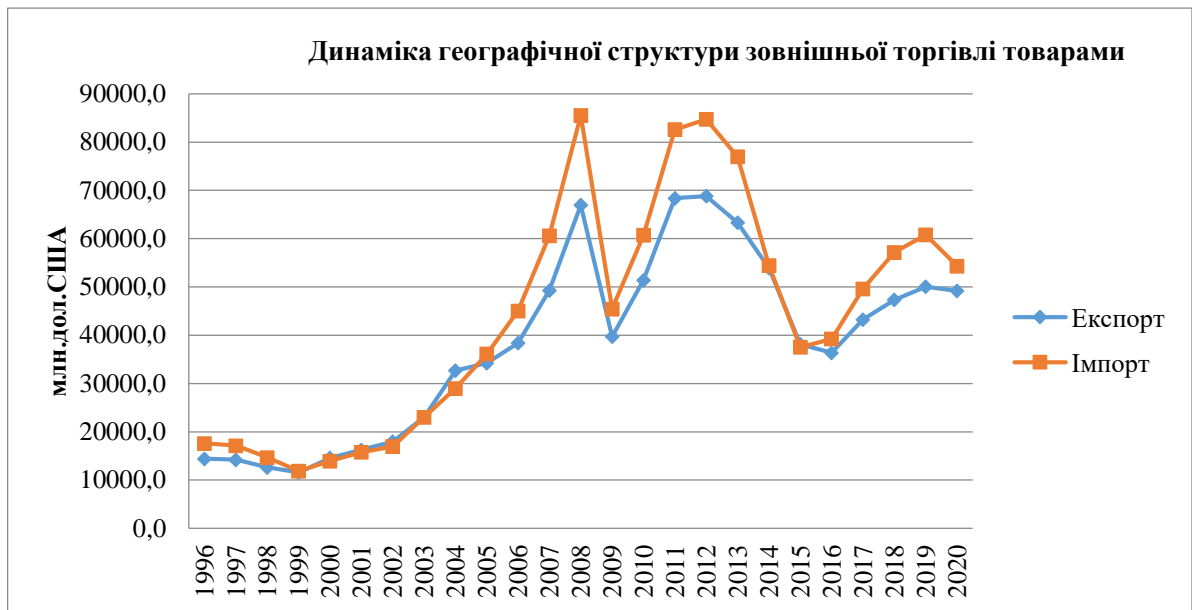

Рисунок 1.1 – Динаміка зовнішньоекономічної діяльності підприємств
(побудовано автором на основі [1])

Досліджуючи динаміку розвитку міжнародної діяльності за часи існування України, можемо зробити висновки, що експорт та імпорт зростав до 2008 року, через вплив світової фінансової кризи показники різко знизилися. З 2010 по 2012 роки зовнішньоекономічна діяльність мала зростаючий темп, що в 2012 році імпорт склав 84717,6 млн. дол. США та експорт – 68830,4 млн. дол. США. Також спостерігаємо зниження показників експортно-імпортних операцій у 2014-2016 років, що було спричинено бойовими діями на сході України, де було найбільше сировинної бази для виготовлення продукції, яку можливо було експортувати та зруйновано велику кількість підприємств, що займалися зовнішньоекономічною діяльністю. У 2014 році за експортними операціями становило 53901,7 млн. дол. США та імпортом – 54428,7 млн. дол. США що значно менше порівняно з 2012 роком. Через дані умови знизилася довіра іноземних покупців та інвесторів, які могли надати фінансову підтримку для різних галузевих компаній. Експортні операції у 2019 році становили 50054,6 млн. дол. США, імпортні операції – 60800,2 млн. дол. США. Не значні зменшення спостерігаються у 2020 році експорт – 49191,8 млн. дол. США та імпорт –

54336,1 млн. дол. США порівняно з 2019 роком.

Оскільки залишаються невизначені моменти щодо підприємств, які зареєстровані в державах з низькими рівнем оподаткування потребують постійного контролю з боку держави. При здійсненні аналізу зовнішньоекономічної діяльності потрібно розглянути питання щодо контролю за офшорними зонами, де здійснюється господарська діяльність вітчизняних підприємств. Експорт товарів з України за 2020 рік до країн, що входять в список низькоподаткових юрисдикцій зображенні на рисунку 1.2. Відповідно до даних можемо зробити висновки, що найбільша частка експорту надходить до таких офшорних зон, як Кіпр, ОАЕ, Швейцарія, Угорщина, Німеччина та інші.

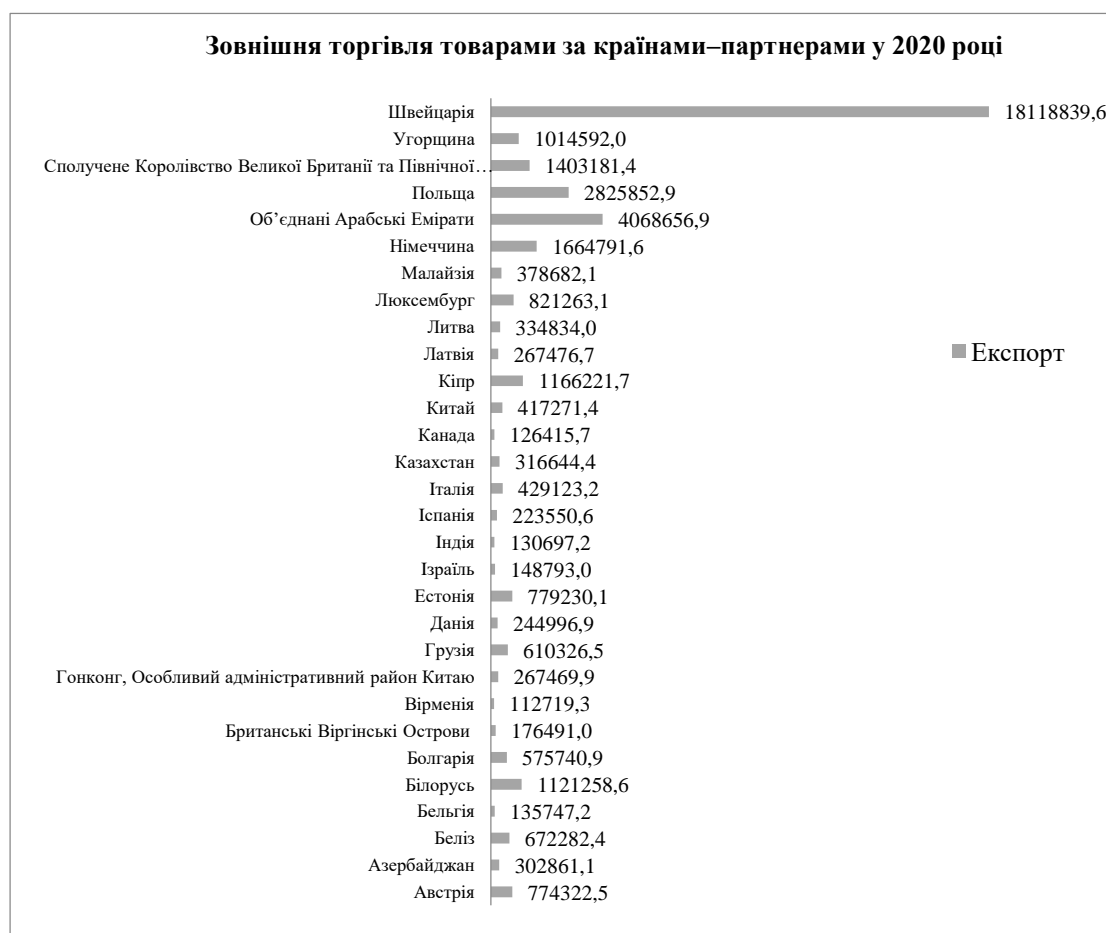

Рисунок 1.2 – Зовнішня торгівля товарами за країнами–партнерами у 2020 році (побудовано автором на основі [1])

Аналізуючи імпорتنу складову зовнішньоекономічної діяльності (рисунок 1.3), можемо констатувати наявність значної кількості надходжень до країн з низькою базою оподаткування. Сюди можна віднести Кіпр, Швейцарія, Німеччина, Туреччина, Білорусь та інші.

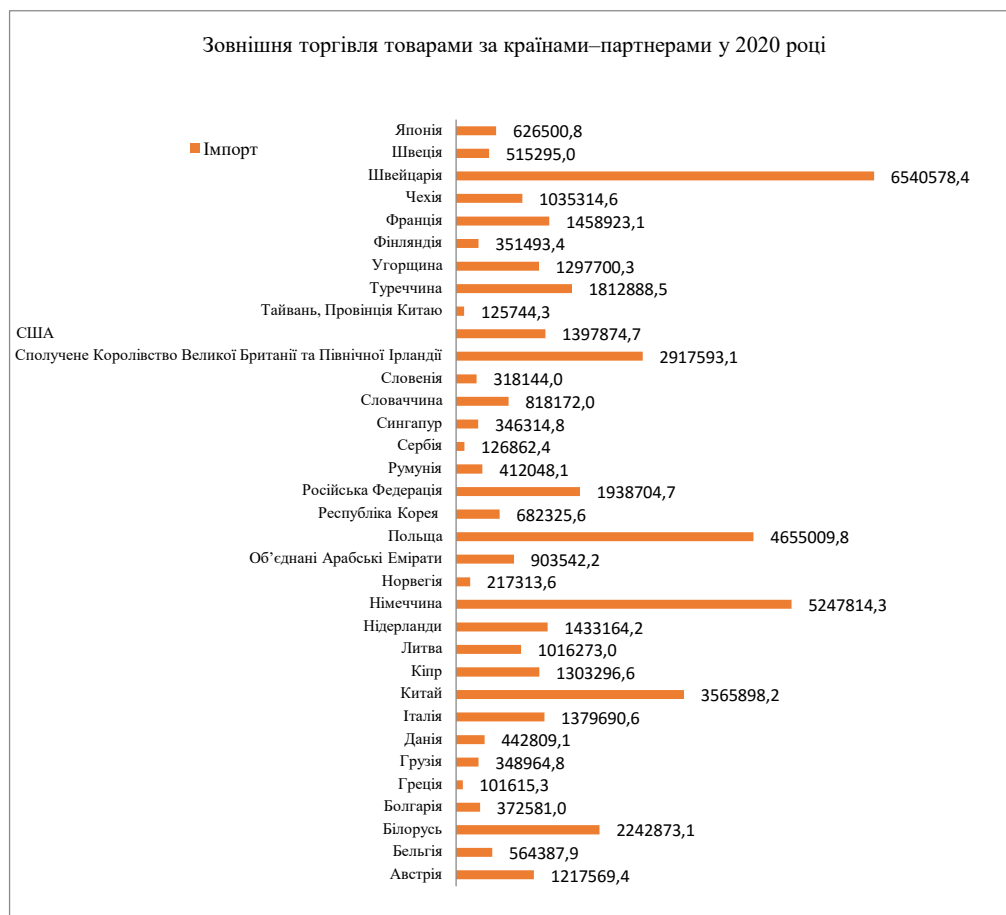

Рисунок 1.3 – Імпортні операції за 2020 рік (побудовано автором на основі [1])

Щодо дослідження офшорних зон можемо визначити основні характеристики, а саме високий рівень секретності, спрощена або мінімальна база оподаткування, незначний контроль від державних органів у фінансовій та фіскальній сфері. Тому більшість перевірок проводиться у зовнішньоекономічній діяльності з метою уникнення шахрайства та ризиків не сплати податків через приховування фінансових результатів та в майбутньому отримання фінансових вигод.

Враховуючи те що в роботі буде проаналізовано підприємства у кондитерській галузі, слід дослідити питання зовнішньоекономічної торгівлі саме в даній сфері. Кондитерська сфера в Україні тільки розвивається, дуже мало підприємств, які здійснюють свою діяльність на міжнародному рівні. Слід розглянути експортно-імпортні операції у вузькому спеціалізованому розумінні, тобто дослідити окремі складові. Динаміка експортних операцій з кондитерської галузі зображена на рисунку 1.4.

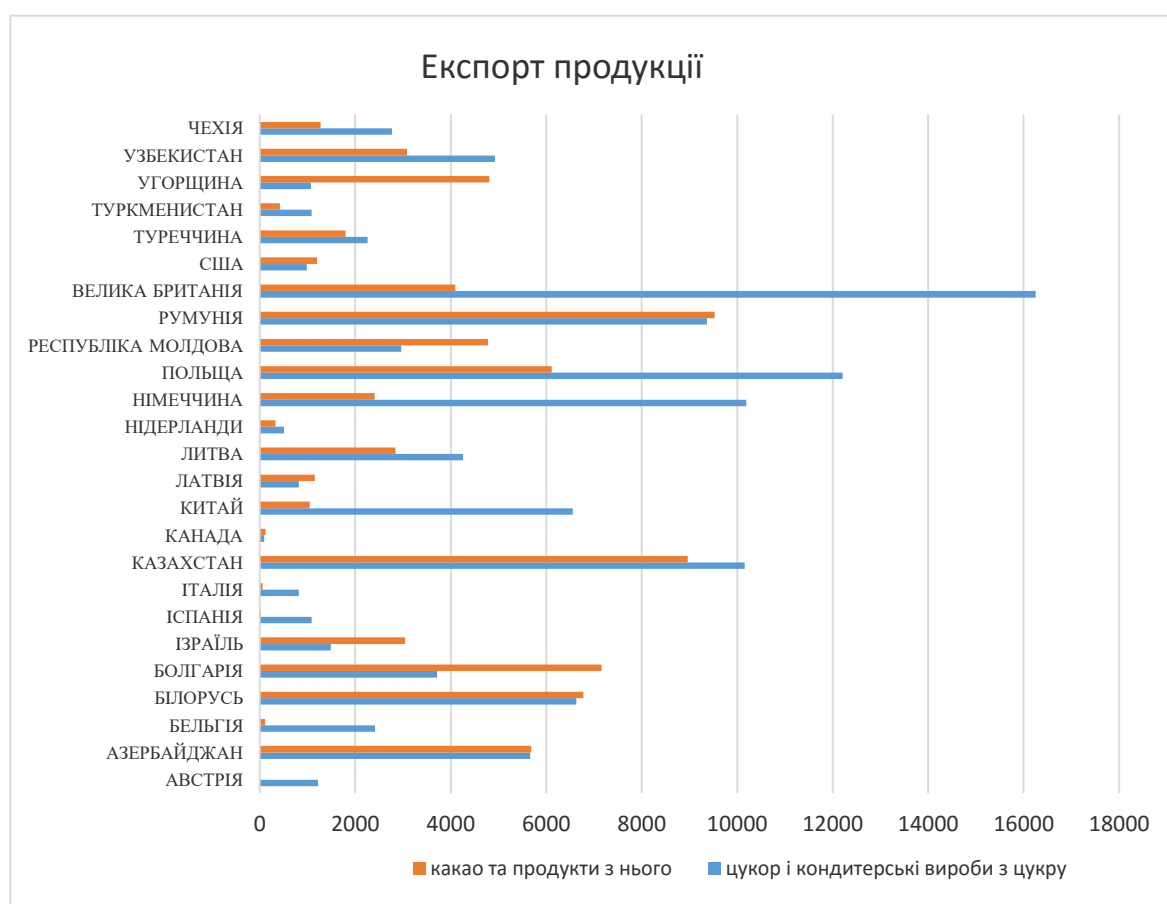

Рисунок 1.4 - Експорт кондитерських виробів за січень - серпень 2021 року (побудовано автором на основі [1])

З даного рисунку 1.4 бачимо, що значна частка кондитерських виробів спрямована до Великої Британії, Румунії, Німеччини, Казахстану та інших країн. Експорт цукру та кондитерських виробів з цукру за даний період становило близько 110119,18 тис. дол. США. Експорт какао та продукти з нього також мають значну частку в зовнішньоекономічній діяльності.

Розглянемо найбільших країн-партнерів. Загальна сума експорту кондитерських виробів до Казахстану склала 19119,15 тис. дол. США, до Польщі - 18323,95 тис. дол. США, до Великої Британії - 20349,33 тис. дол. США.

Доцільно також проаналізувати імпортні операції в даній галузі, оскільки Україна підтримує економічні відносини з країнами-партнерами. Даний аналіз зображений на рисунку 1.5.

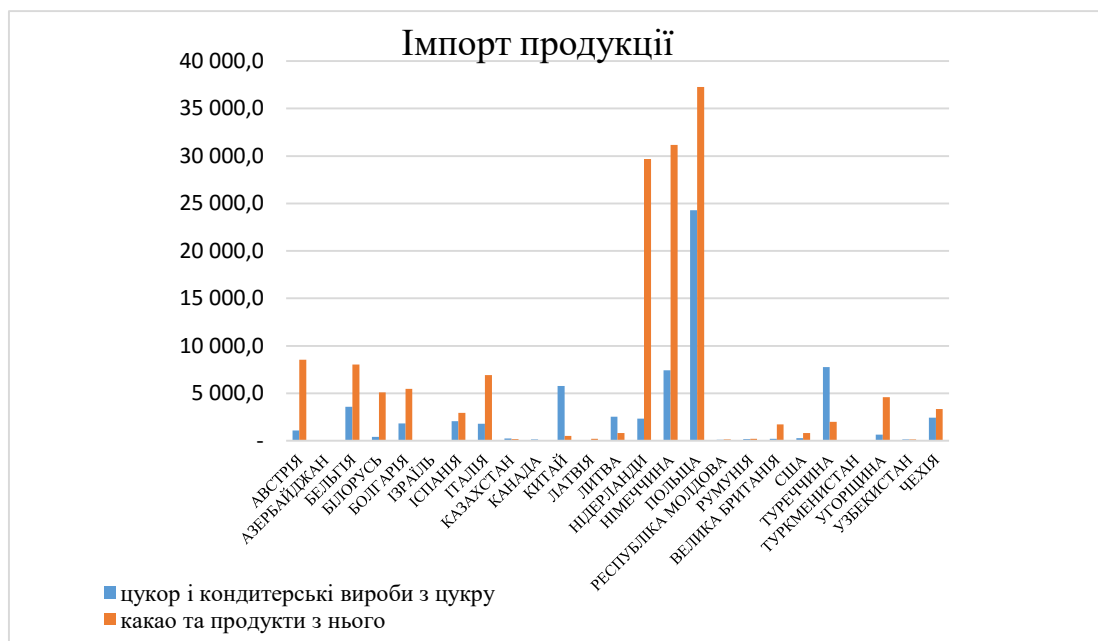

Рисунок 1.5 – Імпорт кондитерських виробів за січень - серпень 2021 року (побудовано автором на основі [1])

Відповідно до даної діаграми бачимо, що значна частка товарів надходить із Польщі, Німеччини, Нідерландів та Бельгії. Загальна сума імпортних операцій склала близько 216593,32 тис. дол. США. Якщо розглядати окремі країни то загальна сума імпортних операцій з Польщі склала 61540,15 тис. дол. США, з Бельгії - 11611,88 тис. дол. США, з Туреччини - 9777,67 тис. дол. США.

Отже, проаналізувавши зовнішньоекономічну діяльність можемо зробити висновки, що Україна намагається розвивати свою господарську діяльність та вдосконалювати виробництво не тільки у провідних галузях, а й у кондитерській сфері, що дає можливість впроваджувати нові технології та виходити на міжнародний рівень.

1.2 Теоретична сутність фінансового аналізу та аудиту експортно-імпортних операцій

Для досягнення збільшення значень економічних показників суб'єкти господарювання в Україні намагається впроваджувати політику щодо залучення додаткових коштів. Саме через стрімкий розвиток підприємницької діяльності та пошук оптимізації податкових надходжень для збільшення прибутку, суб'єкти господарювання намагаються впроваджувати свою діяльність на міжнародних ринках. Відповідно держава намагається контролювати за зовнішньоекономічної діяльності, щоб уникнути відтоку національного капіталу в іноземні країни та зберегти стійкий економічний стан країни. Останнім часом більш актуальним видом контролю виявився незалежний аудит, оскільки проведення аналізу та перевірки фінансового стану підприємства зовнішніми особами дає змогу оцінити основні показники та можливість виявити незаконність деяких операцій. Зовнішній аудит являється додатковим контролем за правильністю подання фінансової інформації та є важливим фактором для користувачів даної інформації, а саме інвесторів, керівників підприємств, покупців та постачальників для залучення додаткового капіталу та збільшення прибутковості власного капіталу.

Фінансовий аналіз зовнішньоекономічної діяльності можна розглядати як окремий вид внутрішнього аналізу так і складовою при здійсненні аудиту. Фінансовий аналіз найбільш розповсюджений на експортно-імпорті операції, а також вплив курсових різниць на економічну діяльність підприємства. Даний аналіз здійснюється при дослідженні ефективності впровадження зовнішньоекономічної діяльності. На думку Логвіновій Н. С. [17], основними показниками для аналізу ефективності є дані експорту та імпорту, тривалість обігу операцій зовнішньоекономічної діяльності та віддача грошових коштів від даної діяльності. Також велика кількість науковців, а саме Кожанова Є. П., Соболева-Терещенко О. А., Яковлев А. І., Небильцова В. М., Семко П. В. досліджували аналіз ЗЕД як основний чинник для управління підприємствами

та вдосконалення ефективності фінансових показників експортно-імпортних операцій. На рисунку 1.6 зображено основні характеристики фінансового аналізу зовнішньоекономічної діяльності.

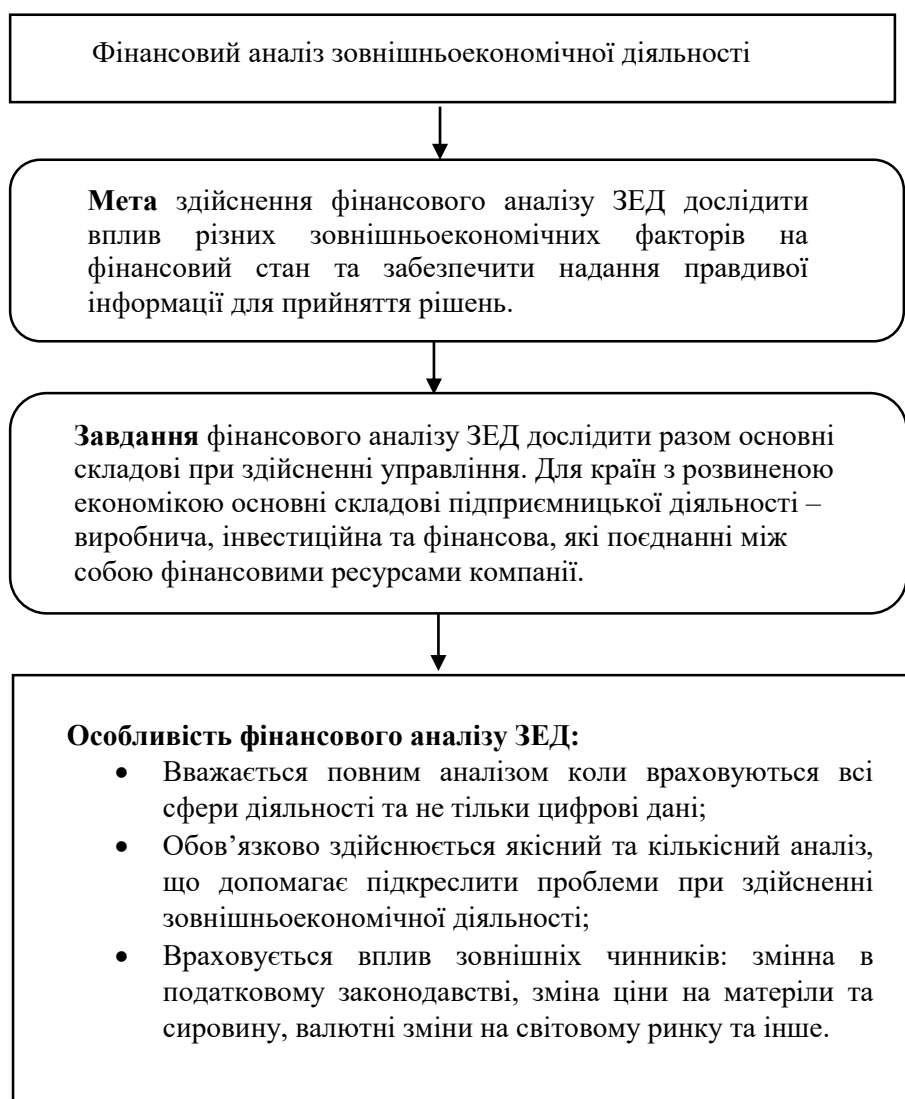

Рисунок 1.6 – Основні характеристики фінансового аналізу ЗЕД (узагальнено автором на основі [30] та [38])

Важливе значення також має аудит при здійсненні контролю за зовнішньоекономічними операціями підприємств. Дослідження аудиту у даній сфері являється актуальним для подальшого аналізу.

Вагомий внесок у розвиток науки з питання аудиту стала робота Дмитренко І.М. [14], де досліджувалося питання розвитку, методології та організації аудиту в корпораціях, таким чином визначило пріоритетним напрямком незалежного аудиту в країні. Також доцільно розглянути наукові

напрацювання Назарової К.О. [24] щодо питання синергетичного ефекту взаємодії зовнішнього та внутрішнього аудиту. Наукові праці присвячені аналізу та дослідженню різних форм незалежного аудиту являється незалежним фінансовим контролем підприємницької діяльності.

Більшість закордонних вчених приділяють увагу методологічним проблемам аудиту в процесі перевірки і реалізації аудиторської діяльності відповідно аудиторськими компаніями. П. Велт [41] при дослідженні аудиту підкреслює його важливу роль при веденні бухгалтерської документації та зниженні рівня шахрайства та виявлення помилок на фінансовому та управлінському рівні, таким чином підвищить ефективність управління та збільшить можливість залучення додаткового капіталу. Даний автор розглядає основні аспекти розвитку аудиту, а саме: витрати на аудит, якість та концентрація ринку щодо аудиторських послуг. Вплив зовнішньоекономічних операцій у офшорних зонах, що впливають на обсяг податкових надходжень досліджували Dyreng S.B. та Lindsey B.P. [42]. Також визначали ймовірність збільшення податкових надходжень країни через виплати від інших держав потребує додаткового аналізу та удосконалення проведення аудиту.

Питання трансфертного ціноутворення є актуальним з боку іноземних авторів, оскільки даний фактор впливає на обсяги від ухилення сплати податків, фінансових показників, збільшення ймовірності викривлення фінансової звітності зовнішньоекономічної діяльності компанії та ефективного впровадження трансферного ціноутворення у зарубіжних країнах досліджували [43]. Вони підтверджують що дана сфера ціноутворення є не дослідженою і потребує додаткової уваги.

У своїх дослідженнях Гришко Н.В. та Лубенченко О.Е. [9] виокремлюють незалежний аудит під час впровадження економічного зростання зовнішньоекономічної діяльності, уникнення штрафних санкцій та підвищити рівень фінансової безпеки.

Напрямки аудиту зовнішньоекономічних операцій базуються на діяльності підприємств пов'язаних з навмисними податковими та обліковими

порушеннями, що спричиняють виникнення ризику та приховування фінансових показників. У зовнішньоекономічній діяльності шахрайство здійснюється різними схемами, які впливають на показники економічної діяльності суб'єктів ЗЕД.

Розрізняють аудит зовнішньоекономічних операцій як основну складову аудиту з метою підтвердження фінансової звітності. Саме тому аудит здійснюється для виявлення ризиків шахрайства, що можуть приховувати присвоєння активів або подання неправдивої інформації зовнішнім користувачам.

Також доцільно розглянути питання податкового аудиту зовнішньоекономічних операцій, оскільки виникає проблема не сплата податків і виведення коштів за межі держави. На рисунку 1.7 зображено аудит зовнішньоекономічних операцій з точки зору суб'єкта господарювання та держави. Здійснення перевірки з врахуванням різних інтересів буде залежати від мети та пріоритетних напрямків зовнішньоекономічних операцій.

Рисунок 1.7 – Аудит зовнішньоекономічних операцій (побудовано автором на основі [22], [24], [43])

Для компаній, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю важливим є аналіз та проведення аудиту експортно-імпортних операцій. Такий аналіз охоплює основні фактори, а саме перевірка достовірності та правильності оформлення документів, ведення бухгалтерського обліку, ефективного та раціонального використання валютних операцій, правильність відображення та нарахування податку, що в свою чергу відображають у фінансовій звітності згідно з міжнародними стандартами.

При здійсненні аудиту зовнішньоекономічної діяльності аудитор повинен перевіряти податкові ставки, найчастіше це нульова ставка податку на додану вартість та визначення податкового кредиту щодо експортованих товарів. В свою чергу перевірка аудитором імпортних операцій полягає в правильності нарахування оподаткованої бази та своєчасне сплатення податкових платежів передбачених законодавством. Схема щодо визначення основних аспектів експортно-імпортних операцій зображена на рисунку 1.8.

Під час проведення аудиту експортно-імпортних операцій потрібно дослідити та перевірити документальне оформлення, а саме:

- Наявність документів, що дозволяє здійснювати зовнішньоекономічну діяльність;
- Наявність ліцензії або дозволу впроваджувати зовнішньоекономічну діяльність;
- Правильність застосування валютних рахунків;
- Наявність договорів, наказів, розпоряджень щодо підтвердження здійснювати зовнішньоекономічну діяльність;
- Правильність відображення зовнішньоекономічних операцій у податкових та фінансових звітах підприємства.

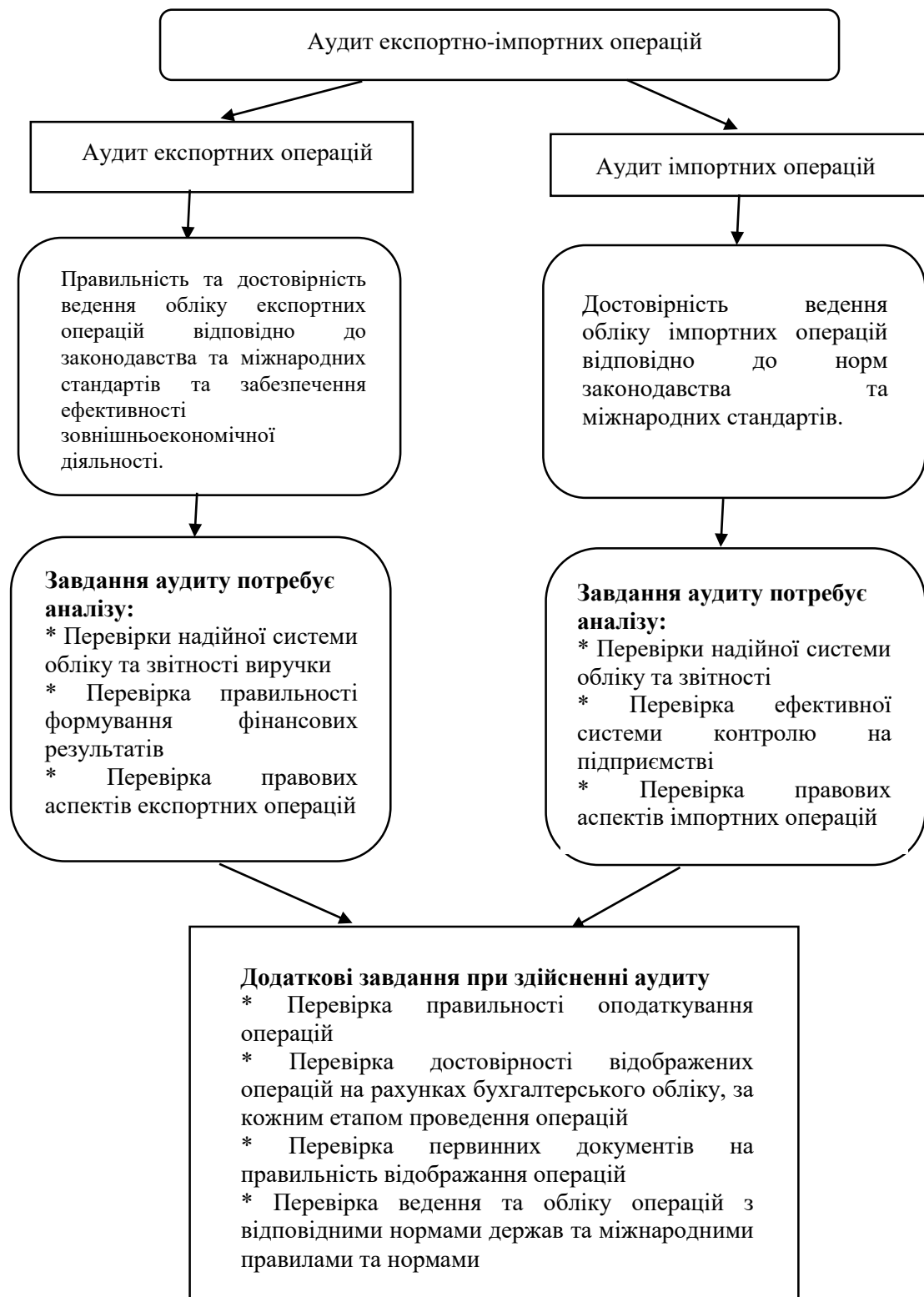

Рисунок 1.8 – Основні складові при аудиті експортно-імпортних операцій (побудовано автором на основі [20], [37])

При здійсненні перевірки імпортних операцій потрібно звертати увагу на правильність визначення вартості товару та правильність розрахунків

імпортних операцій. Також потрібно розподілити операції з високим ризиком та здійснювати перевірку суцільним способом і визначити операції з низьким ризиком, де можливо застосувати статистичний метод. Доцільно використовувати при аудиті метод відбору конкретних статей та аналізувати з початку великі суми імпортних операцій, а потім досліджувати решту за методом оцінки на професійному судженні. Визначення правильної вартості імпортних операцій здійснюється за допомогою аналізу митних декларацій, де зазначено митну вартість, яка складається з ціни контракту та не включає в себе витрати на страхування, транспортування, брокерських комісійних платежів, розвантаження та інше. У даній декларації розраховується акцизний податок, митний збір, податок на додану вартість, тому аудиторі потрібно перевірити правильність нарахування податків.

При аудиті експортних операцій потрібно враховувати зовнішню та внутрішню інформацію. До зовнішньої інформації можна віднести такі ресурси, як висновки зовнішніх аудиторів та контролюючих державних органів, банківські та митні ресурси. До внутрішньої інформації можна віднести банківську та митну документацію, експортні контракти, договори з страховими, транспортними та посередницькими установами, первинна документація та дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Отже, здійснення аудиту зовнішньоекономічних операцій потребує постійного моніторингу різних видів факторів, які впливають на виникнення ризиків у зовнішньоекономічній діяльності. Після проведення оптимізації критеріїв експортно-імпортних операцій збільшується відсоток зацікавленості закордонних інвесторів.

2. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ Й ПРОВЕДЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

2.1 Аналіз сучасних підходів до організації й проведення фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Проведення фінансового аналізу та аудиту ЗЕД підприємств спочатку потребує дослідження методологічних основ, оскільки на основних принципах будується створення алгоритму аналізу фінансової діяльності суб'єкта господарювання. Сутність поняття «методологія» визначається по-різному, тому що враховуються безліч факторів при дослідженні методів аналізу й аудиту.

Більшість науковців розглядають «методологію» як узагальнення основної інформації, а саме змісту, мети та методів дослідження про аналізовані явища та процеси [37]. Також у науковій літературі класифікують методологію аудиту та фінансової звітності на дві категорії – загальну та специфічну. До загальної методології можна виокремити методи аналізу, моделювання, спостереження, логіко-абстракційний та інші. До специфічних методів можна віднести дослідження окремих галузей із застосуванням індивідуальних методів, а саме статистично-аналітичних, фінансово-економічних, інформаційних, документальних та інших. У даній роботі буде проаналізовано специфічні методи, оскільки досліджується аналіз та аудит зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Методологія аудиту базується на основних складових – це предмет аудиту, методи за допомогою яких вирішується мета аудиту, враховуються принципи аудиту та аналізують суб'єктів, які мають безпосередній вплив на здійснення аудиту. Відповідно до визначених усіх підходів було проаналізовано та згруповано в одну схему взаємодії аудиту та фінансового аналізу зовнішньоекономічної діяльності. Дана схема зображена на рисунку 2.1.

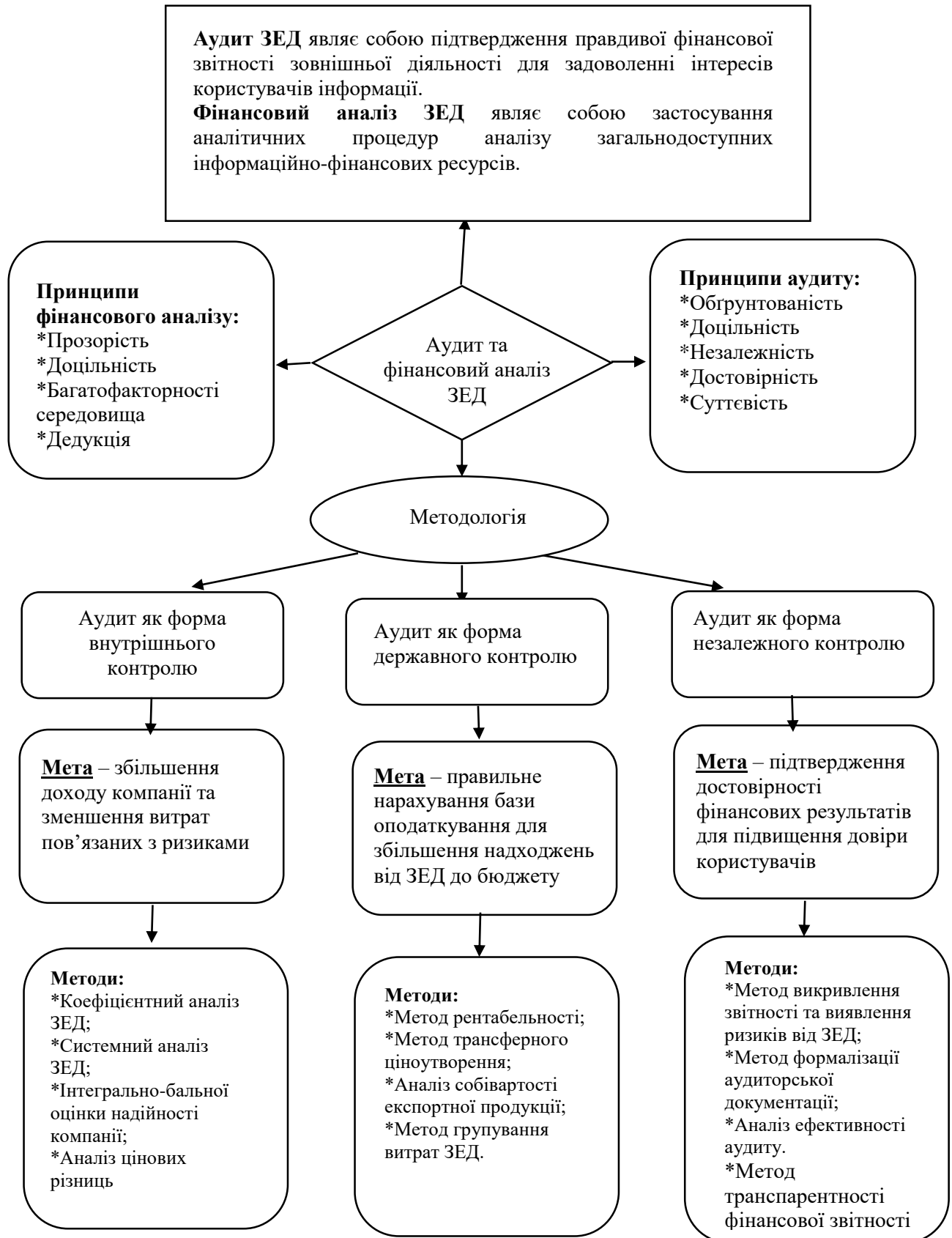

Рисунок 2.1 – Методологія фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності (побудовано автором на основі [9], [19])

Розподіл методології аудиту зовнішньоекономічної діяльності здійснюється за різними формами контролю, оскільки зацікавлені суб'єкти діяльності можуть бути з різних сторін. Здійснення фінансових операцій на міжнародному ринку призводить до збільшення ризиків, тому потребує детального аналізу із застосуванням значної кількості методів. Саме через дослідження даних фінансових питань, можливо проаналізувати ефективність ЗЕД, достовірність фінансових результатів та виконання податкових зобов'язань призводить до зміцнення підприємницької діяльності та фінансової безпеки країни.

Відповідно до рисунка 2.1 загальну сукупність методів здійснення аналізу та аудиту ЗЕД було згруповано в три основні групи контролю – корпоративний контроль, незалежний та державний контроль.

Сформована методологія щодо фінансового аналізу та аудиту ЗЕД спрямована на вирішення великої кількості питань, а саме ризик викривлення фінансових результатів та надання комплексної інформації про економічно-фінансову діяльність суб'єкта господарювання.

Важливий вплив на діяльність підприємства має державний контроль, який забезпечує постійного проведення податкового та митного аудиту. Оскільки даний аудит пов'язаний з зовнішньоекономічною діяльністю постійного контролю потребує аналіз ціноутворення експортно-імпортних операцій та важливе значення для держави є контроль за податковими надходженнями та правильного нарахування бази оподаткування.

На нашу думку, для підтвердження фінансових результатів та прозорості діяльності підприємства найважливішим є державний контроль та об'єктивний незалежний контроль. Тому в подальшому в роботі буде розглянуто основні аспекти методу транспарентності фінансової звітності та модель здійснення податкового аудиту на прикладі підприємства.

2.2 Врахування транспарентності фінансової звітності в процедурах фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Національна економіка України знаходиться на етапі розвитку та потребує дослідженню різних зовнішніх та внутрішніх факторів, які впливають на впровадження економічної діяльності. Для підвищення конкурентних переваг вітчизняні підприємства намагаються здійснювати аналіз власної діяльності та чинників, які мають вплив на фінансову діяльність для збереження лідируючих позицій серед українських компаній та на міжнародному ринку здійснюючи експортно-імпортні операції.

Транспарентність в управлінні підприємницької діяльності має значний вплив оскільки є можливість швидко дізнатися основні характеристики суб'єкта господарювання зацікавленими користувачами інформації. За допомогою принципу відкритості громадяни та зацікавлені особи мають вільний доступ до інформації про підприємство, а для інвесторів, іноземних користувачів є можливість аналізу та виступає важливим фактором при прийнятті рішення. Транспарентність важлива при стратегічному плануванні на підприємстві, особливо при здійсненні діяльності на міжнародному ринку, де є можливість врахувати інтереси всіх користувачів інформації.

Розглядаючи питання транспарентності, потрібно у широкому та вузькому сенсі проаналізувати наукові напрацювання, де детально розкривається сутність даного питання (таблиця 2.1). Відповідно у широкому розумінні транспарентність пояснюється з ефективною комунікацією зацікавлених сторін, у вузькому розумінні – прозорість фінансових даних та звітів під час здійснення господарської діяльності компанії. Обираючи ціль дослідження формуються відповідні чинники, що впливають на транспарентність підприємницької діяльності та прозорість висвітлення інформації щодо фінансової діяльності компанії. Більшість науковців дотримуються цих принципів та факторів при аналізі економічно-фінансової, соціальної, управлінської діяльності для об'єктивної оцінки компанії конкурентних

переваг на вітчизняному та міжнародному ринках. Транспарентність розглядається як соціальне явище, що визначає наявну достовірну та повну інформацію про діяльність суб'єкта господарювання, яка дає можливість мати повне уявлення про компанію будь якому зацікавленому суб'єкту.

Таблиця 2.1 – Наукова думка, щодо тлумачення поняття «транспарентності»

Автор	Авторське бачення щодо поняття «транспарентність»
Дерій Ж., Завгородня Н. [13]	Розумів як прозорість інформації в публічному середовищі, де знаходиться компанія та надає всю необхідну інформацію для формування власної оцінки. Інформація, яка надається повинна бути в зрозумілій формі, своєчасно оновлена та доступна у відкритому доступі.
Наливайко Л., Романов М.[25]	Здійснювали формування теоретико-правових аспектів, які доповнювали один одного принципами: відкритість, доступ до корпоративної інформації й фінансових звітів, прозорість та взаємодію між компанією та органами державної влади.
Кузіна Р.[23]	Вважав, що доступ до різноманітної інформації про компанію для інвестора повинна бути доступною, також що стосується ринкових переваг. Для порівняння декількох компаній потрібна доступна інформація, якісно сформована фінансова звітність за національними стандартами.
Суровцева І.[34]	Розглядалося питання з боку прозорості державної влади та надання прозорої інформації громадянам для розуміння принципу дії основних органів влади, а саме прийняття участі у формуванні органів влади та контроль за впровадженою діяльністю посадових осіб.
Пашковська М.[27]	Розглядається своєчасне надання необхідної інформації економічної діяльності органів держави та місцевого самоврядування. Також підтримує основні характеристики надання інформації як відкритість, заохочення громадської участі, прозорості та інше.
Тихомирова Є. [35]	Розглядає поняття при зручному використанні тих чи інших ресурсів надання фінансової та другорядної інформації про підприємство. Доступ до ресурсів загальної інформації має надаватися кожній зацікавленій особі.

Проаналізувавши різні наукові бачення щодо визначення «транспарентності» можемо провести аналіз основних видів транспарентності, які мають вплив на будь яку складову підприємницької діяльності та в процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності (рисунок 2.2).

Рисунок 2.2 – Класифікація видів поняття транспарентності фінансової звітності у сфері ЗЕД (побудовано автором на основі [25])

Зацікавленими особами при аналізі даних складових компанії, можна

поділити на групи акціонерів, постачальників, покупців, державу та працівників підприємства. Кожен елемент прозорості може індивідуально впливати на рішення стейкхолдерів. Завдяки соціальній прозорості працівники компанії можуть оцінити рівень корпоративних норм та умови праці. Технологічна прозорість може вплинути на вибір продукції чи послуг покупців та населення в цілому. Для підвищення довіри та інтересів власників компанії, інвесторів та постачальників аналізують фінансову та правову прозорість.

При дослідженні методологічних аспектів більшість наукових напрацювань представлена методика бальної оцінки при аналізі показників прозорості та розроблена шкала оцінки прозорості компанії залежно від індивідуальної кількості наданих показників. Дана методика ґрунтується на оцінці показників фінансового, правового, технологічного та соціального секторів. Це може бути дослідження соціальної позиції компанії, прозорість інформації щодо управлінського складу, своєчасність надання фінансової інформації для зацікавлених користувачів. Відповідно до кожного показника надається оцінка, наприклад, якщо інформація відповідає дійсності то ставиться найвищий бал, якщо ні – низький. У подальшому буде здійснюватися аналіз господарської діяльності відповідно до даної методики.

Провівши аналіз теоретичних аспектів прозорості фінансової звітності, можемо зробити висновки що наукові напрацювання спрямовані дослідження прозорості звичайної підприємницької діяльності. Але на жаль у наукових напрацюваннях не розглядається прозорість фінансової звітності зовнішньоекономічної діяльності. На нашу думку застосування методики прозорості фінансової звітності при проведенні аудиту та аналізу ЗЕД є доцільним оскільки є можливість дослідити всі основні показники.

Отже, дослідивши питання прозорості, можемо зробити висновки. Власне бачення прозорості полягає у прозорості всіх елементів господарської діяльності та здійснення комунікації з зацікавленими особами.

2.3 Шляхи удосконалення моделі прозорості фінансової звітності для забезпечення фінансової стійкості

Ефективність діяльності ЗЕД підприємств в основному залежить від правильної системи бухгалтерських операцій та вибраної податкової політики, а також створення інформаційних зв'язків для задоволення інтересів інвесторів, керівників та працівників на підприємстві. Саме дані показники потребують постійного оновлення та вдосконалення та запровадження в компанії політики щодо інформаційної прозорості. Організація даних систем можлива при здійсненні системного підходу.

Вивчення взаємодії всіх структурних елементів зовнішньої діяльності на відповідній ділянці, дослідження поведінки об'єкта все це входить в реалізацію системного підходу. Також аналізує як даний процес впливає показники в управлінні підприємством. Завдяки впровадження системи прозорості фінансової звітності та додаткової документації підприємств, створить відповідний інформаційний простір, де буде доступна та відкрита інформація для зацікавлених осіб. Оприлюднення тільки правдивої інформації дає можливість в подальшому створювати більш точні прогнози на майбутнє господарської діяльності. Також можна це вважати, як збільшення вартості компанії на ринку, створюючи додаткові конкурентні переваги.

Прозорість включає в себе розкриття внутрішньої інформації, тобто розкриття не тільки фінансової, а й іншої інформації пов'язаної з ЗЕД підприємства. Дана система забезпечує повноту висвітлення діяльності компанії з різних боків управління. Таким чином дозволяє адекватно здійснити аналіз та аудит підприємницької діяльності. Тому на нашу думку рекомендується досліджувати прозорість в загальному розумінні, а не окремі складові.

Для максимального рівня підвищення прозорості інформації ЗЕД підприємствам потрібно спочатку дослідити рівень відкритості на даний момент, розробити заходи для вдосконалення системи. Якщо це велике

підприємство потрібно створити коло осіб, які будуть відповідати за відкритість та оприлюднення інформації у своєму підрозділі. Останній етап це постійний контроль та аналіз транспарентності.

На рисунку 2.3 зображена удосконалена модель транспарентності фінансової звітності для більш точного проведення незалежного аудиту зовнішньоекономічної діяльності.

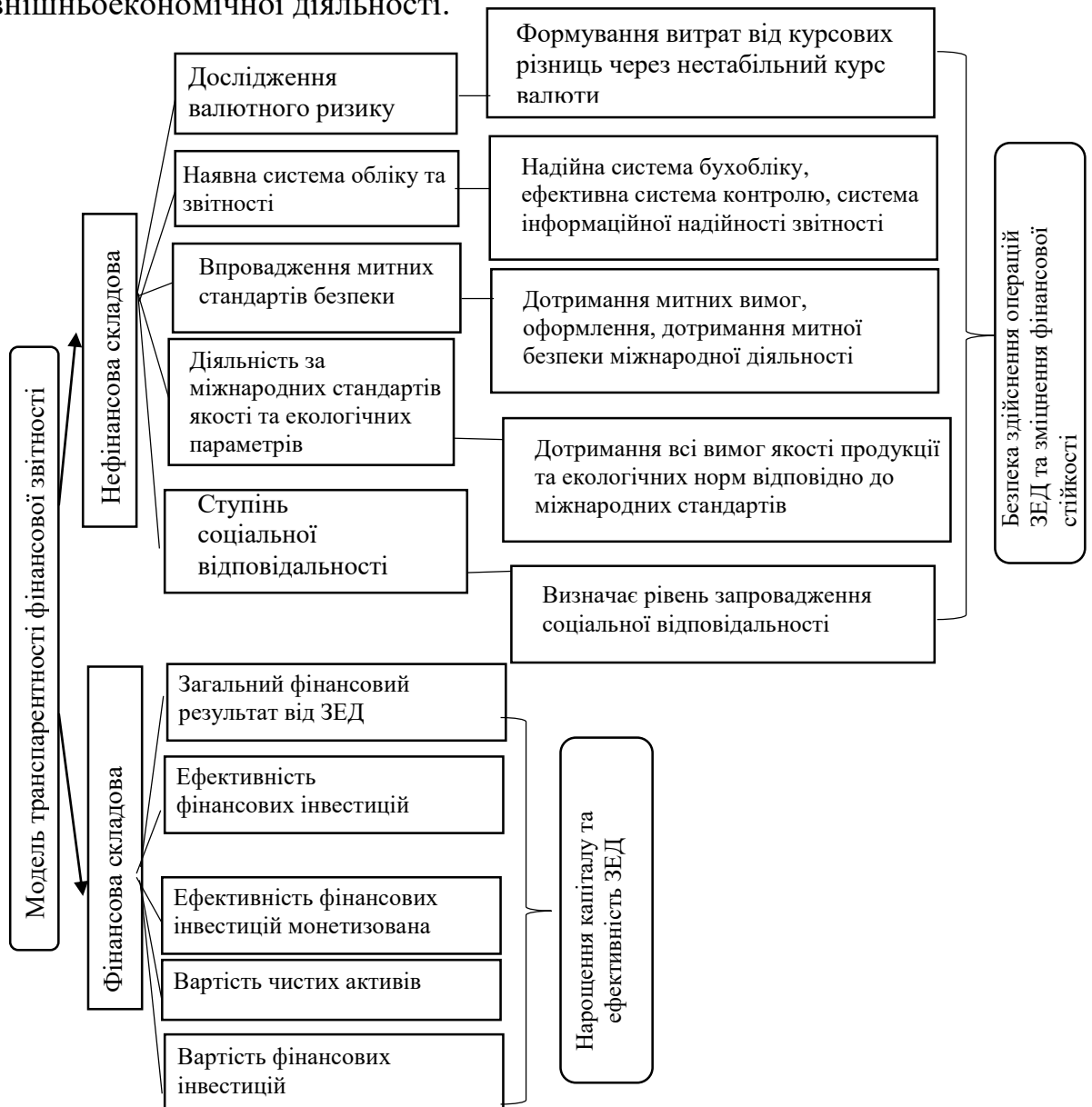

Рисунок 2.3 – Удосконалена модель транспарентності фінансової звітності ЗЕД (побудовано автором на основі [21], [23])

Створена модель транспарентності потребує здійснення ЗЕД як в зовнішньому та і в внутрішньому середовищі. У зовнішньому середовищі важливе значення має оприлюднення не фінансової інформації. Наприклад, це може бути основні напрямки діяльності, стратегія міжнародного розвитку на

майбутнє, надання інформації щодо екологічної ситуації на підприємстві або розкриття інформації щодо впровадження соціальних заходів. Також важливий момент що дана система забезпечує безпеку інформаційних даних на належному рівні. Безпека інформації полягає не розкриття персональних даних, секрети технологічних карт виробництва, банківська таємниця, також може бути не розкриття бази даних компанії.

Спостерігаючи за міжнародним досвідом впровадження транспарентності господарської діяльності є дуже багато вимог щодо надання поточних звітів екологічно-соціального характеру, що контролюються державними органами та потенційними інвесторами.

Отже, удосконалення методу полягає у розширенні показників, які впливають на розвиток зовнішньоекономічної діяльності. Також даний метод зручний у використанні при здійсненні аудиту чи аналізу експортно-імпортних операцій, що дає можливість швидко аналізувати фінансово-економічний стан підприємств.

3. ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ТА АУДИТ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «ХАРКІВСЬКА БІСКВІТНА ФАБРИКА»

3.1 Аналіз та оцінювання фінансових параметрів зовнішньоекономічної діяльності ПАТ «Харківська Бісквітна Фабрика»

Одна із успішних галузей харчової промисловості в Україні є кондитерська сфера. За статистичними даними держстату загальний обсяг продукції у харчовій промисловості складає близько 25%, а частка у ВВП становить близько 7%. Дана галузь промисловості слугує функцією задоволення споживчих потреб, таким чином утворює стабільний попит та немає різких коливань у зміні економічного стану серед інших промислових галузей. Нажаль дана сфера діяльності залежить від платоспроможності населення України.

На сучасному етапі кондитерська сфера збільшує темпи розвитку, удосконалює свої технологічні можливості та намагається відповідати міжнародним стандартам. Саме на даний час існує безліч підприємств та різноманітний вибір продукції, тому це галузь в якій складно зберегти лідируючі позиції, зацікавити споживача та створити торгівлю на світовому ринку, оскільки закордонні кондитерські підприємства випускають більш якісну продукцію та мають відповідні сертифікати якості. Через конкурентну боротьбу кондитерським підприємствам потрібно змінювати стратегічні плани на інноваційні можливості розвитку щоб збільшити виробничі обсяги, розширити можливості на ринку, підтримувати стандарти якості на високому рівні та досліджувати тенденції та вимоги з боку споживачів. Стабільний розвиток та можливість зростати компанія може через впровадження інноваційної діяльності враховуючи регіональні особливості та спрямовувати свою діяльність на задоволення другорядних потреб населення.

Серед підприємств в кондитерській сфері лідируючі позиції зберігають компанія ROSHEN, ПРАТ «АВК», АТ «Світоч», АТ «Конті», Харківська бісквітна фабрика.

Далі в роботі буде проаналізовано фінансовий стан лідируючого підприємства на вітчизняному ринку та на міжнародному ринку. Досліджено основні показники ліквідності та платоспроможності компанії, а також проаналізовано ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

ПРАТ «Харківська бісквітна фабрика» вважається одним із найбільших підприємств в Україні. Питома вага експорту складає приблизно 35% та постачає продукцію більш ніж 25 країн світу.

Проаналізувавши фінансову звітність компанії, можемо зробити висновки що фінансування виробничої діяльності забезпечується за допомогою кредитних ресурсів та власних коштів підприємства. Загальний стан необоротних активів за 2020 рік склав 821242,0 тис. грн., а накопичена амортизація становить близько 537865,0 тис. грн.. Вартість чистих активів за 2020 рік збільшилася та становила 1440008,00 тис. грн порівняно з 2019 роком що становило 1317595,00 тис. грн. Проводячи аудиторські процедури на підставі фінансової звітності, можемо виокремити складову запасів, незавершеного виробництва, готової продукції всі ці елементи впливають на неперервну господарську діяльність. Також слід відмітити стан дебіторської заборгованості, що на початку 2020 році становило 446 465 тис. грн, інша поточна заборгованість становила 15 466 тис. грн. Наприкінці 2020 року дебіторська заборгованість зменшилася та становила близько 417 202 тис. грн.

Далі в роботі розглянемо основні фінансові показники, які на нашу думку впливають на економічний стан підприємства та є важливими на міжнародному ринку. Аналіз проведено за допомогою основних показників ліквідності та платоспроможності. Вважається компанія платоспроможною коли частка надходжень грошових коштів більша за витратну частину, таким чином спроможна покрити термінову та поточну заборгованість та в подальшому примножувати капітал. Завдяки оцінці даних показників відбувається формування незалежної думки щодо фінансової діяльності підприємства. Розрахунок показників за п'ять років наведений у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Розрахунок основних показників фінансового стану

підприємства (побудовано автором на основі [26])

Коефіцієнт	ПРАТ «Харківська бісквітна фабрика»				
	2016	2017	2018	2019	2020
Показники платоспроможності підприємств					
Коефіцієнт загальної платоспроможності	1,9	1,74	1,8	2,21	2,45
Частка кредиторської і дебіторської заборгованості в власному капіталі	0,31	0,49	0,52	0,46	0,51
Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами	1,01	1,07	1,04	1,08	1,06
Коефіцієнт фінансового левериджу	0,1	0,07	0,04	0,08	0,06
Коефіцієнт відновлення(втрати) платоспроможності	2,15	0,41	0,68	0,45	0,59
Показники ліквідності підприємств					
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,1	0,09	0,047	0,07	0,12
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,61	1,84	2,9	1,87	2,8
Коефіцієнт ліквідності запасів	0,78	1,12	1,89	0,65	1,45
Коефіцієнт мобільності активів	0,52	0,71	0,68	0,62	0,63
Коефіцієнт співвідношення активів	2,1	1,74	1,87	1,61	1,68
Коефіцієнт термінової ліквідності	1,28	1,33	1,53	1,61	1,57
Коефіцієнт співвідношення кредиторської до дебіторської заборгованості	0,25	0,18	0,21	0,16	0,14

Таким чином провівши аналіз показників ліквідності та платоспроможності можемо зробити висновки, що майже всі показники знаходяться в межах норми. Тому підприємство має стабільний фінансовий стан та конкурентні переваги при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Відхилення мають показники абсолютної ліквідності у 2017 році становило 0,09, у 2019 – 0,07 що спостерігається тенденція до зниження, але у 2020 році спостерігається підвищення завдяки збільшенню грошових коштів у

поточному році. За аналізований період знизився рівень кредиторської заборгованості, але у дебіторській заборгованості спостерігається підвищення. Коефіцієнт термінової ліквідності знаходиться в межах допустимих значень, що свідчить про можливість компанії швидко сплачувати зобов'язання оборотними коштами.

Щодо показників загальної платоспроможності за п'ять років спостерігається позитивна динаміка. Коефіцієнт фінансового левериджу також знаходиться в нормі у 2020 році зменшився та становить 0,06 порівняно з 2016 роком – 0,1.

Також при здійсненні фінансового аналізу варто дослідити ефективність експортних операцій. Експорт продукції здійснюється на договірній основі. Продукцію, яку відправляють на експорт – вафельні трубочки, печиво, рулети, пироги пісочні та шоколадні цукерки. Основні данні щодо зовнішньоекономічної діяльності наведенні в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Основні дані ЗЕД підприємства за 2019-2020 роки (побудовано автором на основі [26])

Показники	Роки				
	2016	2017	2018	2019	2020
Надходження від експортних операцій, тис. грн.	652035,3	708223,6	691859,35	674657,9	625985,85
Витрати експортних операцій, тис. грн.	68492,9	77751,8	89792,1	87493	83662,25
Собівартість експортних операцій, тис. грн.	565024,6	604006,9	597646,3	575224,65	533500,1

Проаналізувавши основні дані від реалізації експортних операцій у 2019 році отримали чистий дохід до оподаткування 11940,25 тис. грн., а за 2020 рік

8823,5 тис. грн що значно менше за попередній рік.

Проведемо фінансову оцінку експортованої продукції за конкретним асортиментом, дані наведенні в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Реалізована продукція на міжнародному ринку (побудовано автором на основі [26])

Продукція, тис. грн.	Роки				
	2016	2017	2018	2019	2020
Вафельні трубочки	97805,2	106233,5	103778,9	101198,68	93897,87
Печиво	39122,1	42493,4	41511,5	40479,47	37559,15
Рулети	45642,4	49575,6	48430,1	47226,05	43819,01
Пирого пісочні	19561,05	21246,7	20755,7	20239,73	18779,57
Шоколадні цукерки	26081,4	28328,9	27674,3	26986,31	25039,43

За даними таблиці наведена приблизна фінансова ситуація щодо здійснення експортних операцій. Зміна загальної суми може виникнути через викривлення економічних даних під впливом курсових різниць, що спричиненні з частою зміною валютних курсів. Аналіз ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства наведений в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Аналіз ефективності ЗЕД підприємства (побудовано автором на основі [26])

Показники	Роки				
	2016	2017	2018	2019	2020
Економічний ефект експорту, тис. грн.	583542,4	630471,8	602067,2	587164,9	542323,6
Ефективність експорту	7,14	7,26	7,57	7,71	7,48
Рентабельність експорту,%	16,78	17	17,19	17,28	17,33

Отже, провівши аналіз ефективності експортних операцій, можемо зробити висновки що економічний ефект зменшився у 2020 році порівнюючи з 2019 роком, також знизилася ефективність експортних операцій у 2020 році

на 0,23 спричинено різними факторами, що вплинуло на зовнішньоекономічну діяльність, можливо через нестабільний економічний та валютний стан на міжнародному ринку.

Таким чином, оцінка фінансового стану дає можливість оцінити певні ризики, необхідні доопрацювання для стабільного розвитку, а в майбутньому до збільшення обсягу продукції та розширення ринків збуту товарів.

3.2 Аналіз прозорості фінансової звітності ПАТ «Харківська Бісквітна Фабрика»

Дослідивши фінансовий стан підприємства, важливим на нашу думку є аналіз прозорості фінансової звітності ЗЕД, що може вплинути на рішення зацікавленої особи. Для аналізу пропонується фінансову інформацію, яка знаходиться на офіційному сайті підприємства та створити загальну характеристику прозорості компанії в Україні.

Для аналізу прозорості фінансової звітності розглянемо модель аналізу, де буде проаналізовано основні показники на які потрібно звернути увагу при дослідженні прозорості ведення бізнесу. Основні характерні ознаки та дані по підприємству наведена у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Аналіз прозорості фінансової звітності підприємства (побудовано автором на основі [26])

Показники	Відповідність інформації, що знаходиться на сайті підприємства
Врахування валютного ризику	
Розроблена внутрішня політика щодо управління валютним ризиком	Так
Основна частина зовнішньоекономічна діяльність здійснюється з країнами де стабільний валютний курс	Так
Компанія застосовує цінні папери такі як форварди, опціони та інші	Ні
Валютна звітність підприємства не має значних відхилень від норм	Так
Наявна система обліку та звітності	
Підприємство здійснює облік відповідно до міжнародних стандартів	Так

Здійснюється автоматизована система обліку та звітності для спрощеного здійснення аналізу та аудиту	Так
Впроваджена внутрішня система контролю ЗЕД та має захищену систему інформаційних даних	Так
Корпоративним аудитором перевіряється звітність	Ні

Продовження таблиці 3.5

Діяльність здійснюється на міжнародному ринку та контролюється державними органами, відсутні тіньові схеми ведення бізнесу	Так
Фінансова та нефінансова звітність підтверджена незалежним аудитором	Так
Надана правдива інформація та розміщена на сайті своєчасно	Так
Надання інформації щодо партнерів ЗЕД	Ні
Надання звіту з фінансовими даними експортно-імпортних операцій	Ні

Завдяки оцінці основних параметрів транспарентності фінансової звітності можливо визначити рівень прозорості інформації та довіри до підприємства через наявний аудиторський висновок. Фінансова інформація вважається транспарентною якщо є доступ до показників компанії та надання своєчасної інформації, що підтверджена незалежним аудитором. Також для прозорості бізнесу потрібно надавати нефінансову інформацію про сталий розвиток компанії, управлінські звіти, якщо підприємство займається зовнішньоекономічною діяльністю то надавати відповідні звіти щодо експортно-імпортних операціях. Саме така документація дозволяє оцінити підприємство не тільки з фінансової стороною, а й визначити основні напрямки розвитку компаній, соціально-екологічні цілі та основну стратегію ЗЕД.

На сайті підприємства можливо знайти загальну інформацію про фінансові результати, які представлені у фінансових звітах. Також наявна інформація про управлінський склад компанії та представлена документація акціонерних зборів. Щодо здійснення бухгалтерського обліку наявна

інформація про облікову політику підприємства. Надана інформація про здійснення аудиту господарської діяльності оцінена незалежним експертом. Нажаль на сайті підприємства відсутня інформація щодо діяльності на міжнародному ринку, що призводить до недооцінення експортної діяльності між країнами-партнерами. Для удосконалення транспарентності ЗЕД потрібно додати інформацію щодо експортно-імпортних операцій на міжнародному ринку.

3.3 Проведення аудиту зовнішньоекономічної діяльності ПАТ «Харківська Бісквітна Фабрика»

Розвиток бізнесу та умови впровадження діяльності на міжнародному ринку потребує здійснення незалежного аудиту зовнішньоекономічних операцій. Аудит ЗЕД полягає у перевірці правильності ведення податкового та бухгалтерського обліку експортно-імпортних операцій, виявлення відхилень від норми та надання рекомендацій для покращення фінансового стану підприємства та збереження ресурсів, які використовуються при здійсненні міжнародної діяльності.

Аудит операцій проводиться на основі даних фінансових звітів, аналізу первинних документацій, правильності обліку відповідно до норм законодавства, правильність нарахування фінансових результатів. На підприємстві при здійсненні аудиту ЗЕД було розглянуто наявність правильно оформленої документації, аналіз розрахунків за експортними операціями, тобто правильність визначення рахунку при веденні бухгалтерського обліку. Також правильно оформлення митних платежів, тобто визначення витрат, доходів від здійснення експортної діяльності та звітів відповідно до норм законодавства. Під час перевірки експортних операцій потрібно досліджувати такі елементи:

- Відображення заборгованості та документальне підтвердження здійснення експорту продукції;
- Правильність бухгалтерського обліку експортованих товарів;

- Правильність розрахунку ціни та податку на експортну продукцію;
- Проведення постійної інвентаризації, де знаходиться експортна продукція;
- Своєчасне відвантаження товарів та механізми врегулювання конфліктів;
- Правильність ведення банківських рахунків щодо експортних операцій;
- Списання витрат повинно здійснюватися в межах допустимих норм.

На досліджуваному підприємстві потрібно звернути увагу на правильність відображення курсових різниць, оскільки перерахунок в національну грошову одиницю здійснюється в момент визнання такого доходу. Також курсові різниці впливають на викривлення формування податкових звітів, через постійну зміну курсу іноземної валюти.

Нажаль, здійснення аудиту ЗЕД щодо правильності податкової звітності не можемо дослідити оскільки конкретних даних підприємством не було надано. Тому можемо припустити, що підприємство може приховувати свої реальні доходи та правильність ведення митних платежів. Таким чином, важливо впроваджувати систему прозорості ведення бізнесу та залучення незалежних експертів для аналізу зовнішньоекономічної діяльності та правильності відображення фінансових результатів.

ВИСНОВКИ

У роботі проаналізовано підходи до здійснення фінансового аналізу та аудиту ЗЕД та зроблені висновки щодо особливостей впровадження експортно-імпортних операцій. Аудит експортно-імпортних операцій в компаніях є значною перевагою на міжнародному ринку для того, щоб зацікавити закордонних покупців, інвесторів та створити позитивний імідж підприємству на світовому ринку.

Здійснено пошук напрямів удосконалення методології аудиту та фінансового аналізу ЗЕД підприємства на основі зарубіжного досвіду та зроблено висновки щодо основних складових при здійсненні дослідження зовнішньоекономічної діяльності. Згрупування методології фінансового аналізу та аудиту дозволяє дослідити основні чинники, що впливають на ЗЕД підприємств.

Досліджено питання транспарентності фінансової звітності в процедурах фінансового аналізу та аудиту зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Систематизовано основні чинники, які впливають на транспарентність фінансової звітності, проаналізовано їх та виявлено, що в Україні існує проблема прозорості фінансової діяльності підприємств. Оскільки існує безліч інтернет-ресурсів, де розміщена інформація про підприємницьку діяльність, але, нажаль, більшість суб'єктів господарювання не оновлюють економічні показники діяльності. Транспарентність виступає для інвесторів, керівників, іноземних партнерів як критерій довіри до компанії та сприяє створенню позитивного іміджу, тобто підприємство не приховує прибуток, витрати, можливо стан забезпечення сировиною, основні напрямки виробництва. Нажаль, базова модель транспарентності фінансової звітності, котру було проаналізовано в кваліфікаційній роботі, виявилася недостатньо ефективною при аналізі господарської діяльності. Тому що розподіл балів не доречний, оскільки відсутнє розуміння, що можуть впливати й інші фактори при дослідженні прозорості компанії. Тож, зважаючи на всі проблеми існуючі

моделі, було запропоновано розробити ефективнішу модель здійснення аналізу прозорості фінансової звітності ЗЕД. Завдяки запропонованим у роботі критеріям оцінки з'явилася можливість дослідити прозорість ведення бізнесу.

Проаналізовано та здійснено оцінку фінансової складової ЗЕД підприємства ПАТ «Харківська бісквітна фабрика». Та зроблено наступні висновки: основні фінансово-економічні показники знаходяться в межах норми, досліджуючи прозорість ЗЕД виникли проблеми у доступі до фінансової інформації, щодо здійснення міжнародної діяльності. Підприємству потрібно удосконалювати та показувати не тільки фінансові показники діяльності на національному рівні, а й висвітлювати міжнародну економічну діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.12.2021)
2. Артюх О. В., Белінська О. В. Взаємодія учасників контролю в умовах імплементації податкового аудиту. *Проблеми системного підходу в економіці: зб. наук. праць Національного авіаційного університету*. Київ: «Гельветика». 2017. Вип. 5 (61). С. 221 – 226.
3. Білецька Н. В. Роль аналітичних процедур в аудиті результатів основної діяльності підприємства. *Бізнес Інформ*. 2016. № 1. С. 248 – 252.
4. Вакульчик О.М. Управлінська діагностика зовнішньоекономічної діяльності підприємств на основі інтегральної оцінки. *Економічний вісник Донбасу*. 2015. № 1 (39). С. 109-114.
5. Виговська Н. Г., Славіцька А. Ю. Місце зовнішнього державного фінансового контролю у національній контрольній системі України. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер. Економічні науки*. 2016. № 4. С. 219 – 228.
6. Войціцький Ю., Якимчук Д. Прозорість корпоративної звітності: оцінка найбільших приватних та державних компаній України. *Transparency International Україна*. 2016. с. 34-36.
7. Гіда М. Д. Можливості розвитку аудиту зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств* : тези доп. IV Всеукр.наук.-практ. Інтернет-конф. Дніпро. 2020. С. 139-141. URL: <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/4447> (дата звернення: 09.12.2021)
8. Гречко А. В. Механізм трансфертного ціноутворення в Україні як інструмент контролю за операціями між пов'язаними особами. *Економічний вісник Національного технічного університету України*

- «Київський політехнічний інститут»*. 2016. № 13. С.85 – 91. URL : <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/80095> (дата звернення: 09.12.2021)
9. Гришко Н. В., Лубенченко О. Е. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні та незалежний аудит. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. № 2 (66). 2015. с.377-385
  - 10.Гріщенко І. В., Білецька Н. В., Циганчук В. А. Виявлення порушень у процесі аудиту фінансової звітності підприємства. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Сер. Економічні науки*. 2018. Вип. 54. С. 133 – 138.
  11. Демяненко К.А. Тенденції розвитку кондитерського ринку України в сучасних умовах. *«Молодий вчений»*. 2016. №9. С. 45-50.
  - 12.Дерій Ж.В. Прозорість інноваційної діяльності як необхідна умова існування та розвитку харчової промисловості України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. № 1(2). С. 264-267.
  - 13.Дмитренко І. М. Теорія, методологія та організація аудиту корпоративних систем : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : 08.00.09. Київ, 2015. с.42.
  - 14.Дороженко Л.І. Сучасні методи обліку витрат у контексті зарубіжного досвіду. Серія : Економіка та підприємництво. 2014. № 2. С. 72–76. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ drep_2014_2_15 (дата звернення: 09.12.2021)
  - 15.Дубинський, С.В., Щербініна, Т.О. Проблеми інноваційного розвитку підприємств та його особливості в Україні. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2017. № 1 (22). С. 21–32.
  16. Дугар Т. Є. Податковий аудит: проблеми європейського перетворення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 25(2). С. 145 – 148.
  17. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навчальний посібник. 4-те вид., перероб. та доповнене - Київ: Освіта України 2012. С. 300.

18. Іваницька О. М., Кошук Т. В. Передумови та напрями підвищення прозорості фінансів державних підприємств України. *Фінанси України*. 2017. № 5. С. 24-38.
19. Каменська Т. О. Математико-статистичні методи оцінки в аудиті. *Наук. - інформ. журнал «Статистика України»*. 2016. № 1. С. 22 – 26. - URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/su_2016_1_5. (дата звернення: 09.12.2021)
20. Костенко А. О., Пашко П.В. Розбудова системи управління ризиками в частині відбору підприємств для проведення митного аудиту в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Економіка*. 2018. Вип. 1. С. 86-90. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2018_1_14. (дата звернення: 09.12.2021)
21. Крупка, Я. Д. Про конфлікт інтересів користувачів облікової інформації. *Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 20 квіт. 2017 р.). Вінниця : ВНІЕ ТНЕУ, 2017. Т. 1 : Ч. 1. С. 88-89.
22. Кудренко Н. В., Коротченко Ю. С. Особливості планування аудиту калькулювання собівартості продукції допоміжних виробництв як важливої складової аудиторської перевірки. *Збірник наукових праць «Формування ринкових відносин в Україні»*. 2018. № 2. С. 77 – 83.
23. Кузіна Р.В. Прозорість корпоративної звітності як основа її формування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Вип.12. – 2015. С. 193-197.
24. Назарова К. О. Синергія внутрішнього та зовнішнього аудиту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : 08.00.09. Київ, 2016. 40 с.
25. Наливайко Л. Романов М. Поняття та ознака прозорості в контексті євроінтеграції. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/5/6.pdf>. (дата звернення: 09.12.2021)
26. Офіційний сайт ПАТ «Харківська бісквітна фабрика». URL: <https://biscuit.com.ua/blog-headlines/kharkivbiscuit/blogart53> (дата звернення: 09.12.2021)

- 27.Пашковська М. Поняття транспарентності в сучасній науці «Державне управління». URL: [file:///C:/Users/Elena/Downloads/efdu_2013_34_16%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Elena/Downloads/efdu_2013_34_16%20(1).pdf). (дата звернення: 09.12.2021)
- 28.Петрик О. А., Мариніч І. О. Роль незалежного аудиту в проведенні пост-митного контролю. *Технологічний аудит і резерви виробництва*. 2015. № 1/6 (21). С. 57-60.
- 29.Проскуріна Н. М. Аудит операцій з давальницькою сировиною у сфері зовнішньоекономічної діяльності. *Статистика України*. 2018. №1. С. 77–84.
- 30.Рета М.В. Класифікація ризиків зовнішньоекономічної діяльності та їх відображення у системі обліку. *Бухгалтерський обліку, аналіз та аудит*. 2017. № 13-2. С. 196-201.
- 31.Самчик М. Ю. Бухгалтерський облік та внутрішній аудит витрат на ремонт основних засобів підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. 08.00.09. Житомир. 2017. С. 23.
- 32.Селіщев С. В. Принцип безперервності як предмет уваги аудитора: стратегічний аспект планування. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2018. № 3. С. 48-53.
- 33.Скаска О.І. Зовнішній аудит в Україні: проблеми і перспективи розвитку його послуг. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2016. Вип. 35, ч. 2. С. 206–211.
- 34.Суровцева І.Ю. Транспарентність управлінських структур: шляхи інформаційної прозорості. *Менеджер*. Вип. 1. 2016 р. С. 55-61.
- 35.Тихомирова Є.Б. Транспарентність бюджету України: методики оцінки держдепартаменту США та міжнародного бюджетного партнерства. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2502. (дата звернення: 09.12.2021)
- 36.Фесенко В. В. Аудит експортно-імпортних операцій між пов'язаними сторонами в умовах гармонізації законодавства України з міжнародними вимогами. *Розвиток бухгалтерського обліку, фінансів та оподаткування в*

- аграрному секторі економіки в умовах євроінтеграції : Матеріали Міжнародної науково – практичної конференції (24 листоп. 2017р.). Київ: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2017. С. 212–215.
- 37.Царенко О. В. Інкорпорування аналітичних процедур для забезпечення якості аудиторських послуг. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Сер. Економіка і управління.* 2018. Т.29, № 1. С. 130 – 134. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2018_29_1_26. (дата звернення: 09.12.2021)
38. Чмиленко, Ф.О. *Методологія та організація наукових досліджень. Посібник до вивчення дисципліни.* Д.: РВВ ДНУ. 2014. С. 48.
- 39.Шинкаренко Д. В., Беренда Н. І. Особливості аудиту та аналізу фінансових результатів. *Причорноморські економічні студії.* 2017. Вип. 16. С. 181-185. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2017_16_39. (дата звернення: 09.12.2021)
- 40.Явдошко С. Л. Облік і аудит зовнішньоекономічної діяльності в системі управління. *Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти:* матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: «Інформаційно-аналітичне агентство». 2019. С. 261 - 263.
- 41.Dyrenge S. B., Lindsey B. P. Using financial accounting data to examine the effect of foreign operations located in tax havens and other countries on U.S. Multinational firms' tax rates. *Journal of Accounting Research.* 2009. vol. 47, no 5, pp. 1283–1316
- 42.Velte, P. What do we know about empirical joint audit research. *Accounting and Financial Control.* 2017. Vol.1, Is. 1. p. 4 – 14.
- 43.Williams B. M. Financial accounting standards, audit profession development, and firm-level tax evasion. Department of Accounting and the Graduate School of the University of Oregon in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy. December 2015.

44. Shalimova N., Kuzmenko H. Financial Reporting and Auditing in the context of Assurance of Information Transparency of the Activity of Economic Entities of Ukraine. *Innovation Economics and Management*. Batumi, 2016. №2. P.75–80.
45. Klassen K. J. Transfer pricing strategies, practices, and tax minimization . *Contemporary accounting research*. 2017. №34. P. 455–493.
46. Fesenko V.V., Vakulchuk O. M., Knyshek O. O. Internal control and audit of enterprises' compliance with customs requirements while conducting foreign economic activity. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2017. Volume 3.№ 4. P. 18–23
47. André, P., Broye, G., Pong C., Schatt, A. Are Joint Audits Associated with Higher Audit Fees? *European Accounting Review*. 2016. Vol. 25. P. 245 - 274.